

ת"פ 49550/08/19 - מדינת ישראל-פמ"ד ע"י נגד מימון ביטון-בעצמו ע"י

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

ת"פ 49550-08-19 מדינת ישראל נ' ביטון
תיק חיצוני: 4619/2019

בפני כבוד השופט יובל ליבדרו
המאשימה:
נגד
הנאשם:
מדינת ישראל-פמ"ד ע"י ב"כ עו"ד לואי עזאם
מימון ביטון-בעצמו ע"י ב"כ עו"ד דורון שטרן

גזר דין

מבוא

1. הנאשם הורשע על-פי הודאתו במסגרת הסדר טיעון, בכתב אישום מתוקן, בעבירה של הצתה, עבירה לפי סעיף 448(א) רישא לחוק העונשין, התשל"ז - 1977 (להלן: "חוק העונשין").
2. במסגרת הסדר הטיעון לא הושגה בין הצדדים הסכמה עונשית למעט הסכמה על חילוט רכבו של הנאשם לטובת אוצר המדינה.

כתב אישום

3. מעובדות כתב האישום המתוקן (להלן: "כתב האישום") עולה כי בין הנאשם למתלונן סכסוך כספי על רקע ביצוע עבודות חשמל שביצע הנאשם בחנות למכירת מוצרי כתיבה באשקלון שבבעלות המתלונן (להלן: "החנות" ו"הסכסוך").

בעקבות הסכסוך, ביום 16.8.2019, בשעות הבוקר, גמר הנאשם בליבו להצית את דלפק החנות.

לשם כך, בהמשך אותו היום, סמוך לשעה 17:38, הגיע הנאשם לקרבת החנות, ועל מנת למנוע תיעוד ההצתה, הסיט כלפי מטה מצלמת אבטחה שהשקיפה על החנות.

בהמשך לאחר מכן, סמוך לשעה 19:17, הגיע הנאשם לחנות, פתח את דלת החנות ונכנס לתוכה, כאשר לאחר דקות אחדות יצא מהחנות ועזב את המקום.

בהמשך, סמוך לשעה 19:22, הגיע הנאשם לחנות כשהוא נוהג ברכבו מסוג שברולט שחורה (להלן: "הרכב"), נכנס לחנות כשהוא אוחז מוט בידו, ולאחר דקות אחדות יצא מהחנות ועזב את המקום. בסמוך לאחר מכן, נסע הנאשם עם הרכב לתחנת דלק באשקלון ומילא דלק לתוך מיכל (להלן: "מיכל הדלק").

בהמשך, סמוך לשעה 19:42, חזר הנאשם עם הרכב לחנות, כשבאמתחתו מיכל הדלק. לאחר שהחנה את הרכב, החל הנאשם להתקרב לכיוון החנות כשהוא אוחז במיכל הדלק בידו. אז, הבחין הנאשם בעוברי אורח, שאינם ידועים למאשימה, ומשך הסתובב והתיישב על ספסל סמוך. לאחר שהבחין כי עוברי האורח עזבו את המקום, נכנס הנאשם עם מיכל הדלק לחנות, שפך את תכולתו על דלפק הקופה ושילח בו אש במזיד ועזב את המקום. כתוצאה מההצתה אחזה אש בחנות שגרמה לנזקים כבדים למבנה ולתכולתו, וכן לנזקים בדרגות שונות לחנויות הסמוכות לה.

ראיות לעונש

תסקירים

4. במסגרת ההסדר הוסכם כי בעניינו של הנאשם יתקבל תסקיר של שירות המבחן לעניין העונש, אם כי המאשימה הבהירה שהיא אינה מחויבת להמלצות שירות המבחן.

בעניינו של הנאשם התקבלו מספר תסקירים של שירות המבחן.

מתסקיר שירות מבחן מיום 23.2.2021 עלה כי הנאשם כבן 57, רווק, סיים 12 שנות לימוד, לאחר סיום השירות הצבאי השתלב במכינה להנדסאי קירור ומיזוג ולמד לימודי חשמלאי מתח גבוה, עבד במפעל לקירור ומיזוג כ-30 שנה, בגיל 50 פתח עסק עצמאי של חשמל ומיזוג אוויר וסיפק שירותים לארגונים ממשלתיים והתפרנס בכבוד, לאחר פציעה נאלץ לעבור ניתוחים שפגעו במצבו הבריאותי ובתפקודו, סגר את העסק וירד מנכסיו, מתגורר ביחידת דיור, סובל מבעיות רפואיות רבות ומתקיים מקצבת נכות.

ממידע שקיים בשירות המבחן וממסמכים שהוצגו בפניו עלה כי הנאשם אובחן כפוסט טראומטי בעקבות אירועים טראומטיים שחווה במסגרת שירותו הצבאי ואובחן בשנת 2016 כסובל ממאניה דפרסיה שבאו לידי ביטוי בהתנהגויות לא מאוזנות דוגמת השלכת דודי שמש מבנין ועוד. עוד עלה כי הנאשם החל לסבול מבעיות קרדיולוגיות, אושפז בבית החולים ואמור לעבור הליך כירורגי של השתלת קוצב לב. בשל מצבו הבריאותי הנאשם לא התייצב לפגישות ושירות המבחן המליץ על דחיית הדיון בעניינו.

מתסקיר המשך מיום 27.5.2021 עלה כי בעת כתיבת התסקיר אביו של הנאשם נפטר. עוד עלה כי בתקופת הדחיה המשיך הנאשם לעבור הליכים רפואיים, כי הוא סובל מבעיה אורתופדית ברגלו וכי לפני מספר שבועות נפגע מאוטובוס חולף. ממסמך סיכום אשפוז עלה כי הנאשם מתמודד עם בעיות קרדיולוגיות ואשפוזים חוזרים, עבר ניתוח מעקפים ואירוע מוחי בשנת 2018, אושפז בחודש פברואר בשל קשיי נשימה ומועמד לצנתור חשמלי בשל הפרעות בקצב הלב.

באשר למצבו הנפשי עלה כי הנאשם מתמודד עם מצב דכאוני והפרעה דו קוטבית.

עוד עלה כי הנאשם מתקשה למצוא לעצמו מקום מגורים, כי קצבת הנכות שלו הופחתה עד לכינוס ועדה רפואית מחודשת וכי אחיו מסייע לו להשגת דיור מסובסד.

נמסר שהנאשם נעדר עבר פלילי, ושיתף כי האירוע מושא כתב האישום הוא חריג בחייו, כי מעולם לא נקלע לעימותים וכי במצבי קונפליקט נוהג ליישר את ההדורים בדרכי נועם. באשר לעבירה שיתף כי ביצע בחנותו של המתלון עבודות בשווי עשרות אלפי שקלים ובסיומן כשדרש את התשלום עבור עבודתו מסר לו המתלון שטר של 200 ₪ וגירש אותו מחנותו. הנאשם שיתף כי ניסה להידבר עם התלון בדרכי נועם ולהגיע אתו לפשרה הכוללת את התשלום עבור החומרים והפועלים אך המתלון סרב. הנאשם הוסיף כי ניסה להידבר עם המתלון באמצעות גורם שלישי אך משלא נענה חש זעם והשפלה והחליט לפרוץ לחנות ולהצית את הדלפק על מנת להעביר מסר מאיים למתלון. הנאשם מסר כי חש רצון לנקמה ולא הביא את בחשבו את ההשלכות של מעשיו.

הנאשם חזר על כך כי מדובר בהתנהגות חריגה מבחינתו ועל כן הביע רצון להשתלב בהליך טיפולי.

שירות המבחן התרשם כי קיים פער בין תפיסתו העצמית של הנאשם אל מול התנהלותו המלמדת על קושי להתמודד עם מצבי תסכול וקונפליקט, נטייה להתנהגות כוחנית לפתרון בעיות, נוקשות והעדר התייחסות להשלכות רוחב של מעשיו.

משיחה של שירות המבחן עם אשת המתלון עלה כי המתלון מאושפז בהליך שיקומי ארוך (ומכאן שהשיחה נערכה עמה). אשת המתלון שיתפה כי הנאשם ביקש לבצע עבודות חשמל ותיקונים בחנותם בטענה כי אין לו עבודה. אשת המתלון מסרה כי אף שלא היה להם צורך שכרו את שירותיו של הנאשם על מנת לסייע לו ובסיום העבודה שילמו לו ומכאן שאינם מבינים מדוע בחלוף שלושה חודשים הצית הוא את החנות והותיר אותם עם חובות רבים בעקבותיהם נגרם למתלון אירוע לבבי ואירוע מוחי והוא הפך לאדם סיעודי.

שירות המבחן התרשם ממצבו הנפשי של הנאשם, מהתנהגותו הלא מאוזנת, מהאירועים המשבריים שחווה בחייו, מהקושי שלו לנהל מערכות יחסים תקינות, ממצבו הכלכלי וממצבו הבריאותי, מהתנהגותו האימפולסיבית ומהקושי לשלוט בהתנהגותו, מהעובדה כי הוא עסוק בסיפוק צרכיו ומטרותיו, מהקושי שלו לגלות אמפטיה למתלון ולהבין את חומרת מעשיו, מהעמדה הקורבנית שהוא מגלה ומהפער בין תפיסתו העצמית לאופן התנהלותו.

מאידך התרשם שירות המבחן מכך שהנאשם נעדר עבר פלילי, מכך שניהל אורח חיים תקין עד להתדרדרות במצבו הכלכלי והבריאותי, כי גילה יציבות תעסוקתית וכי ביטא רצון להשתלב בהליך טיפולי שיקומי. שירות המבחן העריך כי קיימת רמת סיכון להישנות התנהגות אלימה, ובהעדר התערבות טיפולית יתקשה הנאשם לנהל אורח חיים יציב ומאוזן. שירות המבחן המליץ על דחיה נוספת של דיון הטיעונים לעונש לצורך בחינת שילובו של הנאשם בהליך טיפולי מתאים.

מתסקיר נוסף של שירות המבחן מיום 9.9.2021 עלה כי בתקופת הדחיה נבצר משירות המבחן להיפגש

עם הנאשם בשל אשפוזים חוזרים ונשנים של הנאשם. שירות המבחן ציין כי ממסמך סיכומי אשפוז עלה כי הנאשם אושפז מחודש יוני 9 פעמים בשל בעיות קרדיולוגיות, כי גם בעת עריכת התסקיר הנאשם היה מאושפז, כי עקב זיהומים בוצעה כריתה חלקית של כף רגלו וכי הוא עתיד לעבור ניתוח כריתה נוסף.

משיחות של שירות המבחן עם אח הנאשם עלה כי הנאשם עבר להתגורר במחסן של בנין, תאר התנהגות חריגה של הנאשם המדאיגה את משפחתו, כי פנה לעזרה מוסדית עבור הנאשם אך זה מתקשה לערוך את הסידורים הנדרשים, כי הוא נמצא במצב הגייני ירוד, כי הרופאה התנגדה לאשפוז כפוי והמליצה על סדרת פגישות עם רופא פסיכיאטר.

משיחה של שירות המבחן עם מנהלת המרפאה עלה כי הנאשם אינו משתף פעולה, לא מגיע לפגישות שנקבעו לו ומתנהג באופן מתלהם ואימפולסיבי. משיחה עם הנאשם עלה כי זה מביע ייאוש וחוסר תקווה לנוכח מצבו הבריאותי והסוציאלי המורכב.

בנסיבות האמורות, ומשלא התאפשר לשירות המבחן לשקול שילובו של הנאשם בתכנית טיפולית כלשהי, המליץ שירות המבחן לדחות את הדיון דחיה נוספת.

מתסקיר משלים של שירות המבחן מיום 16.12.2021 עלה כי גם בתקופת הדחיה הנוכחית נבצר משירות המבחן להיפגש עם הנאשם בשל מצבו הבריאותי. ממסמכי סיכום של מצבו הבריאותי עלה כי גם בתקופת הדחיה הנוכחית אושפז הנאשם במספר בתי חולים לרבות במוסדות גריאטריים שיקומיים, כי הוא נזקק לתכנית שיקומית מקיפה במגוון תחומים רפואיים מהם הוא סובל בשל מצבו הבריאותי, כי שהייתו במרכז השיקומי האחרון הופסקה בשל חוסר התאמה למצבו, כי הוא מתגורר לסירוגין בין מחסן בבנין מגורים לבין דירת חדר בו מתגוררת אמו.

שירות המבחן ציין כי חרף ליווי ממושך של הנאשם מתקשה הוא למצוא עבורו מסגרת טיפולית שתוכל לסייע בהפחתת המסוכנות, זאת בשל מצבו המורכב ואשפוזיו הממושכים. שירות המבחן הוסיף כי במצב דברים זה אין בהמשך מעורבות השירות בחיי הנאשם משום תרומה ממשית, ולפיכך אין ביכולתו לבוא בהמלצה טיפולית. לצד זאת, המליץ שירות המבחן להביא בשיקולי הענישה את מצבו הבריאותי המורכב של הנאשם.

מסמכים רפואיים

5. **מחוות דעת הפסיכיאטר המחוזי מיום 28.8.2019** עלה כי הנאשם היה אחראי למעשיו וכשיר לעמוד לדין. צוין כי בשיחה עם הבודק לא עלה תוכן פסיכומטרי, דיכאוני או בעל מאפיינים מסוכנים. צוין, כי הנאשם הבין את העבירה ומסר כי אם למתלונן מותר לא לשלם לו אז לו מותר לשרוף לו את החנות, תוך שהוסיף כי המתין שלא יהיו אנשים בסביבה כדי שאיש לא יפגע. יצוין כי במעמד הבדיקה הבודק לא נחשף לכל רקע פסיכיאטרי קודם של הנאשם.

בחנות הדעת המשלימה של הפסיכיאטר המחוזי מיום 23.3.2020 שב זה וחיווה דעתו כי הנאשם היה אחראי למעשיו וכשיר הוא לעמוד לדין. ממסמכים רפואיים שהוגשו לעיון הפסיכיאטר המחוזי עלה כי החל משנת 2016 חל שינוי חד במצבו הנפשי ובהתנהגותו של הנאשם, הוא אובחן כלוקה בהפרעה אקטיבית ב-פולרית ובדיכאון תגובתי למשבר כלכלי, במקביל סובל מצב בריאותי מורכב הכולל סכרת לא מאוזנת ויתר לחץ דם, אינו מגלה תכנים פסיכויים או אובדניים או תוקפניים, ככל הנראה לא לקח את הטיפול התרופתי, מתנהג באופן לא מאוזן לרבות העלמויות מהבית לשעות ארוכות, נקלע לחובות לאחר שהוציא כספים רבים של הוריו ורוקן את חשבונות הבנק תוך שהוא מסרב להגיע למעקב וטיפול פסיכיאטרי.

בבדיקה פסיכיאטרית בסמוך לאירוע לא נמצאה עדות למצב פסיכויי פעיל או אפקטיבי מג'ורי ובבדיקה הנוכחית נקבע כי בוחן המציאות שלו תקין אם כי ניכרת פגיעה בשיפוט ונמצא כי הנאשם מבין את טיב ההליך השיפוט ויכול לשתף פעולה עם בא כוחו ועל כן נקבע כי אין בממצאים כדי לשנות את ההחלטה לעניין אחריות וכשירותו של הנאשם.

ב"כ הנאשם צרף מסמכים רפואיים שונים.

מבדיקה שנערכה לנאשם על-ידי ד"ר פודברזסקי אנה ביום 23.6.2016 עלה כי בחודש ספטמבר 2015 חל משבר כלכלי בעסק של הנאשם בעטיו הנאשם נקלע לחובות והפסיק ללכת לעבודה, כי תגובתו הנפשית למצב אליו נקלע הייתה קשה, כי סבל תקופה ארוכה מירידה במצב רוחו, מנדודי שינה, מזכרונות טראומטיים משירותו הצבאי אותם הוא משחזר בחלומות, ניתק קשרים חברתיים, יושב בכורסה, אינו מבשל אוכל וביתו מוזנח. הוחל בטיפול פסיכיאטרי פרטי (ד"ר יוחייב ילנה) של ביקורי בית בשל חוסר מסוגלות לצאת מהבית. כן צוין כי נרשם לו טיפול תרופתי. האבחנה הייתה של דכאון מג'ורי על רקע משבר כלכלי.

מסיכום ביקור מיום 21.11.2016 עלה כי הנאשם מסרב לפנות לבריאות נפש ומטופל על-ידי פסיכיאטרית פרטית. ברשימת האבחנות צוין כי הנאשם סובל, בין היתר, מדיכאון ומחלה אפקטיבית דו-קוטבית, לא מאוזן, דכאוני. הוחל בטיפול תרופתי, הבטיח לשתף פעולה ולא נמצאה סיבה לאשפוז כפוי.

מבדיקה נוספת של ד"ר פודברזסקי אנה מיום 1.3.2020 עלה כי הנאשם לא היה בטיפול משנת 2017 והרופאה הוזמנה לביקור בית להערכה מחודשת של מצבו.

הנאשם אובחן כמי שסובל ממצב דכאוני-תגובתי ממושך, ניתן טיפול תרופתי ללא שיפור במצבו. נמסר כי לפני כשנתיים חל שיפור דרסטי במצבו מבלי שניתן להצביע על סיבה לכך, הנאשם באופן ספונטני יצא מהבית לעבודה במקצועו כחשמלאי, הרגיש מצוין ומלא כח ואנרגיה ועבד שעות מרובות. לדברי אחיו בזבז כספים של אביו ללא רשות, התנהג בפעילות יתר והסתבך בעבירה מושא כתב אישום זה. לפי האנמנזה נראה כי פיתח מצב מאני ומבחינה אבחנתית מדובר בהפרעה דו-קוטבית.

מהמסמכים הרפואיים (סיכומי שחרור ומסמכים סיעודיים) עלה כי הנאשם אושפז פעמים רבות במסגרות שונות בבתי חולים ובמסגרות סיעודיות בשל בעיות בריאותיות בתחומים שונים. מהמסמכים עלה כי הנאשם סוכרתי,

עבר ניתוח מעקפים וצינתורים רבים, סובל מירידה תפקודית בעקבות אשפוז ממושך, היה מאושפז בבית חולים סיעודי לשיקום, סובל מלחצי דם גבוהים למרות טיפול תרופתי, סובל מאי ספיקת כליות מהניתוח, תפקוד לב שמאלי ירוד במידה חמורה, סובל מחולשה בהליכה, ונעזר בכיסא גלגלים.

6. המאשימה צרפה חוות דעת חקירת הדליקה של שרותי הכבאות מיום 21.8.2019 אליה צורפו תמונות מהן ניתן להתרשם על היקף הנזק שנגרם. מחוות הדעת עלה כי מדובר בחנות בגודל של כ- 400 מטר. מחוות הדעת עלה כי נגרם נזק כבד למבנה ולתכולה של החנות ונגרם נזק גם לחנויות סמוכות. כן צירפה המאשימה דו"ח צפייה בסרטונים שנלקחו ממצלמות בזירה. הדו"ח מתאר בכלליות את המתואר בכתב האישום.

7. ב"כ הנאשם העיד לעונש את אמו של הנאשם שמסרה כי היא מבקשת להתחשב במצבו הבריאותי של בנה תוך שהוסיפה כי הוא "שבר כלי".

8. כאן המקום לציין, כי התיק לפני התנהל במשך זמן ממושך באופן יחסי, בעיקר בשל מצבו הרפואי של הנאשם. כך למשל, בא כוחו עתר לדחות הדיון לצורך הגשת בקשה לעיכוב הליכים, בקשה שנדחתה בהמשך על-ידי היועמ"ש (ראו הודעת ב"כ הנאשם מיום 2.11.2020). כן נדחו דיונים לבקשת ב"כ הנאשם לצורך קבלת חוות דעת משלימה של הפסיכיאטר המחוזי, או בהתאם לבקשות של שירות המבחן או לנוכח כך שהנאשם לא התייצב למספר דיונים שנקבעו בעניינו בשל מצבו הרפואי ואשפוזיו כאמור. דיונים נוספים נדחו בשל מגבלות שהוטלו עקב מגפת הקורונה.

עוד אציין, כי בית המשפט מצא להבהיר כי הדחייה של הדיונים לצורך קבלת תסקיר משלים לא מלמדת על עמדת בית המשפט לעניין העונש או לעניין אימוץ המלצת שירות המבחן ומכאן שלא היה מקום לפתח ציפייה מעצם דחיית הדיון. (ראו למשל החלטה מיום 27.5.2021).

טיעוני הצדדים

9. **המאשימה** טענה בכתב ועל-פה כי מתחם העונש ההולם נע בין 30 ל-60 חודשי מאסר. המאשימה עתרה להטיל על הנאשם עונש ברף התחתון של מתחם העונש לו טענה, מאסר על תנאי, קנס ופיצוי משמעותי. המאשימה הפנתה לערכים המוגנים שנפגעו, למידת הפגיעה בהם לרבות בשים לב לפגיעה בפרנסת המתלוננים ובעלי עסקים סמוכים, לחומרה במעשיו של הנאשם ולנסיבות ביצוע העבירה לרבות לתכנון שקדם לביצוע המעשים דוגמת ההצטיידות בחומר דליק, לשיעור הנזק הישיר שנגרם לנכסים ולנזק העקיף שנגרם לפרנסת בעלי העסקים שנפגעו, לנזק הבריאותי העקיף שנגרם למתלונן בעקבות האירוע, לקלות והנגישות בביצוע העבירה לצד החומרה הגלומה בה ולחלקו המלא של הנאשם בביצוע העבירה.

המאשימה התייחסה לתסקירי שירות המבחן ולהתרשמות מאישיותו האימפולסיבית והאלימה של הנאשם, לעובדה כי קיימת רמת סיכון להישנות התנהגות עוברת חוק ולעובדה כי עקב מצבו הבריאותי אין היתכנות לשלבו בהליך טיפולי שיאיין את הסיכון הנשקף ממנו.

לעניין מצבו הבריאותי-נפשי של הנאשם הפנתה המאשימה לחוות דעת הפסיכיאטרית המשלימה שחזרה על הממצאים שמצאו הנאשם אחראי למעשיו וכשיר לעמוד לדין, ולכך שחזקה כי שירות בתי הסוהר יוכל להעניק לנאשם את הטיפול הרפואי המתאים לו הוא נזקק. המאשימה צרפה כאמור חוות דעת כיבוי אש, דו"ח צפייה ופסיקה לתמיכה בעמדתה העונשית.

10. **ב"כ הנאשם** טען כי מתחם העונש ההולם צריך לנוע בין מאסר על תנאי לבין 24 חודשי מאסר. ב"כ הנאשם עתר לחרוג ממתחם העונש ההולם לקולה מטעמי צדק הקשורים במצבו הרפואי אך גם מטעמי שיקום, ואף מטעמים של קרבה לסייג של אי שפיות הדעת.

ב"כ הנאשם עתר ולהטיל על הנאשם עונש של מאסר מותנה בצורך צו מבחן.

ב"כ הנאשם טען כי העונש המתאים במקרה זה הוא מאסר לריצוי בעבודות שירות אך הוסיף כי אפשרות זו אינה מציאותית בעבור הנאשם בשל מצבו הרפואי.

כן עתר ב"כ הנאשם לקבוע פיצוי שיהיה מידתי לנוכח מצבו הכלכלי של הנאשם, העובדה שהוסכם על חילוט רכבו וההכרה בכך שאין לראות בפיצוי הפלילי ככזה הבא לשפות את הנפגע על מלוא נזקיו.

לצד עמדתו העונשית הנ"ל, עתר ב"כ הנאשם, כעתירה חלופית, לדחות את מתן גזר הדין עד לשילוב הנאשם בהליך טיפולי לאחר שמצבו הרפואי ישתפר. לעניין זה הפנה ב"כ הנאשם למוטיבציה של הנאשם להשתלב בהליך טיפולי ולכך שבפועל הוא לא שולב עד כה בהליך טיפולי אך בשל מצבו הרפואי.

ב"כ הנאשם טען כי אין מדובר בתיק הצתה שגרתי ואין לקבוע את העונש באמצעות טיעונים סטנדרטיים לעבירה זו. ב"כ הנאשם הפנה לנסיבות ה"עושה" ו"המעשה" בהקשר של מצבו הרפואי והנפשי של הנאשם.

לעניין העבירה הפנה ב"כ הנאשם לסיבה שהביאה את הנאשם לביצוע העבירה, לעובדה כי בחר לבצע את העבירה בשעה שבה החנות והחנויות הסמוכות לה סגורות כדי למנוע פגיעה בחפים מפשע. בעניין זה הפנה לכך שהנאשם השתתף בביצוע העבירה כשהבחין בעוברי אורח ולעובדה כי התכוון להצית אך את דלפק הקבלה ולגרום לנזק קטן כדי להעביר מסר למתלונן ולא כדי לגרום את הנזק שנגרם בסופו של יום.

ב"כ הנאשם הפנה לחוות הדעת הפסיכיאטריות שהוגשו, לכך שהנאשם כבר בשנת 2016 טופל בקופת חולים בשל בעיות נפשיות מהן סבל וטופל בכדורים ולעובדה כי הנאשם אובחן כמי שסובל מהפרעה דו-קוטבית ודיכאונות. ב"כ הנאשם הפנה למצבו הסיעודי המורכב של הנאשם בשל בעיות רפואיות במספר תחומים, לאשפוזים החוזרים ונשנים שלו שמנעו משירות המבחן להיפגש אתו ולשלו בהליך טיפולי, לכריתת כף רגל בגלל הסוכרת שחוזרת ומזדהמת.

ב"כ הנאשם הפנה לנסיבותיו האישיות המורכבות של הנאשם. לעובדה כי הוא סובל מפוסט טראומה משירותו הצבאי, לתאונה שעבר שבגינה הפסיק לתפקד ולעבוד ונקלע לחובות, לאירוע המוחי שעבר ולעובדה שלא ניתן לשלול כי מצבו הנפשי נובע מהליך משני לאירועים מוחיים וכי אף שהנאשם נמצא אחראי וכשיר לא ניתן לשלול את ההשפעה של מצבו הנפשי על שיקול הדעת שלו ועל מידת האשם שלו, לעובדה כי הוא נמצא ברמת סיכון רפואי גבוהה ללקות בשבץ מוחי, לפטירתו של אביו, לצנתורים שעבר ולבעיות הקרדיולוגיות מהם הוא סובל, להיותו חסר דיור ולניסיונות למצוא לו דיור מוסדי, לאשפוזים החוזרים ונשנים שלו, לעובדה שהיה עצור כמעט 3 חודשים מאחורי סורג ובריאח ולאחר מכן שהה מספר חודשים נוספים באיזוק אלקטרוני ואף שהה ב"מעצר בית" מלא שנקטע בשל אשפוזים, לעובדה כי כיום הוא סיעודי ונתמך על-ידי אחיו ולעובדה כי בסופו של יום הנאשם לא משולב בתכנית טיפולית בשל אשפוזיו ומצבו הבריאותי.

ב"כ הנאשם הפנה לכך שהנאשם נעדר עבר פלילי, להתנהלותו הנורמטיבית, לעובדה כי מעשיו אינם מלמדים על דפוסים עברייניים, להודאתו, לאחריות שלקח על מעשיו ולחיסכון בזמן שיפוטי.

ב"כ הנאשם צרף מסכים לתיעוד רפואי ופסיקה לתמיכה בעמדתו העונשית.

11. הנאשם אמר את דברו כשהוא יושב בכסא גלגלים. הנאשם הביע צער על מעשיו, על הפגיעה במשפחתו ובאנשים, הוסיף כי תמיד הוא עזר ועתה הוא נזקק לעזרה מאחרים.

דין והכרעה

12. סבורני כי מתחם העונש ההולם צריך לנוע בין 18 חודשי מאסר ל-30 חודשי מאסר. בקביעת מתחם זה התחשבתי בערכים המוגנים שנפגעו, במידת הפגיעה בהם, בענישה הנוהגת, בנסיבות הקשורות בביצוע העבירה ובמידת אשמו של הנאשם, כפי שאפרט להן.

13. לא אחת תיארו בתי המשפט את הסכנות הגלומות בעבירת ההצתה הן בשל התפשטותה המהירה של האש ויכולתה לכלות כל שעומד בדרכה, הן בשל העשן והגזים הרעילים הנפלטים מן השריפה, הן בשל הקלות הבלתי נסבלת בביצוע עבירה זו והן בשל הקושי העצום להשתלט על האש לאחר שזו החלה כבר להתפשט, וכפי שנאמר בתלמוד הבבלי שאש "כוח אחר מעורב בהן" (בבלי, בבא קמא ג, ב).

כך, בע"פ 1414/15 מדינת ישראל נ' פדר (פורסם בנבו, 15.4.2015) (להלן: "עניין פדר"), פסקה 9 נכתב:

"עבירת ההצתה היא מהחמורות שבספר החוקים וזאת לאור הפוטנציאל ההרסני הטמון בה נוכח הסכנה הגלומה במעשה לגופו ולרכושו של אדם. בית משפט זה עמד, לא אחת, על חומרתה היתרה של העבירה שראשיתה ידוע אך כיצד תתפשט ומה יהיה היקפה, אין איש יודע, שכן מנהגה של האש להתפשט ללא שליטה, תוך שהיא זורה הרס רב בדרכה..."

וכך בע"פ 2356/17 סמיח גרבי ואח' נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 29.6.20), פסקה 6:

"...המקרה דנן מוכיח את אשר נאמר פעמים רבות בפסיקה בנוגע לעבירת ההצתה: "מעשה הצתה ראשיתו ידועה, ואחריתו מי ישורנה" (ראו, מבין רבים, ע"פ 4311/12 סורי נ' מדינת ישראל [פורסם בנבו] בפסקה 3 (8.11.2012); "...ראשיתה גפרור ואחריתה עלולה להיות שערי מוות" (ע"פ 3210/16 עמארה נ' מדינת ישראל, [פורסם בנבו] פסקה ה(1) (18.3.2007)); "אש המתפשטת באופן בלתי מבוקר זורה הרס, ומסכנת את האדם ואת החי, את הגוף ואת הרכוש" (ע"פ 2939/19 חלפון נ' מדינת ישראל [פורסם בנבו] (2.2.2020)). לא בכדי קבע המחוקק עונש חמור של עד 15 שנות מאסר לעבירת ההצתה. זאת, נוכח פוטנציאל הנזק המשמעותי שטמון בעבירה זו וחוסר היכולת לשלוט בתוצאותיה..."

14. במעשיו הנאשם פגע בערכים המוגנים של שמירה על הקניין, הזכות להתפרנס, הביטחון האישי והסדר הציבורי.

15. מידת הפגיעה בערכים המוגנים בענייננו היא משמעותית.

הנאשם החליט בשל סכסוך כספי עם המתלונן לנקום בו ולשלוח יד במטה לחמו מבלי שנתן דעתו לנזק שיגרם ולהשלכות מעשיו. הנאשם הגיע לחנות עם מיכל הדלק, שפך דלק, הצית את הדלפק ועזב את המקום. הנאשם ביקש לפגוע בחנות המתלונן אך גרם נזק כבד למבנה החנות ולתכולתה אך גם לחנויות סמוכות.

אמנם הנאשם הגיע בשעה מאוחרת של יום שישי כשהחנויות סגורות כדי להימנע מפגיעה בנפש וביקש להצית אך את הדלפק אך אין בכך כדי לשחרר את הנאשם מאחריות למלוא הנזק שנגרם, בשים לב לכושר ההתפשטות המהירה של האש כפי הנאמר "ראשיתו ידועה אך אחריתו מי ישורנה". מעשיו של הנאשם פגעו גם, ובאופן לא מבוטל, בסדר הציבורי ובתחושת הביטחון של הפרט והציבור.

16. ביחס לנסיבות ביצוע העבירה נתתי משקל לתכנון שקדם לביצוע העבירה (הנאשם הסיט את מצלמת האבטחה על מנת להקשות על זיהויו, הצטייד במוט ובמיכל הדלק); לעובדה שהנאשם השתמש בחומר בעירה; לעובדה שהנאשם הגיע ועזב את המקום מספר פעמים ובכל פעם היה באפשרותו להתחרט ולהימנע מעשיית המעשה; לעובדה שהנאשם עזב את המקום לאחר ההצתה ולא דאג להזעיק את כוחות ההצלה והכיבוי; לנזק הכבד שנגרם למבנה החנות ולתכולתה כמו גם לנזק שנגרם לחנויות הסמוכות; לנזק שנגרם לפרנסת המתלונן שחנותו נשרפה; לפוטנציאל הנזק שעלול היה להיגרם לרכוש ולנפש לולא כותבה האש על-ידי כוחות ההצלה ולסיבה שהביאה את הנאשם לביצוע המעשה.

לצד זאת, נתתי דעתי לכך שבסופו של יום לא נגרם נזק גופני למאן דהוא, לכך שהנאשם בחר להצית חנות ולא בית מגורים, לכך שהנאשם הצית החנות בשעת ערב של יום שישי, שעה בה החנויות סגורות, לכך שהוא נמנע מלהצית את

החנות כשעוברי אורח היו בסביבת החנות (עובדה 8 לכתב האישום) ולכך שהנאשם שפך את תכולת מיכל הדלק על דלפק הקופה "בלבד" (עובדה 9), מה שתומך בטענתו שלא התכוון לפגוע פיזית במאן דהוא או להסב נזק לחנות כולה שאז סביר שהיה מפזר הדלק באזורים שונים בחנות.

הנסיבות שפורטו מסבירות מדוע יוחסה לנאשם העבירה שיוחסה. כידוע, עבירת ההצתה כוללת שתי חלופות. החלופה הראשונה מתייחסת להצתה במזיד סתם, כשהעונש המרבי שנקבע לצדה עומד על 15 שנות מאסר ואילו החלופה השנייה מתייחסת להצתה במזיד במטרה לפגוע ברכוש ציבורי או בבני אדם כשהעונש המרבי שנקבע לצדה עומד על 20 שנות מאסר.

כאמור, הנאשם בענייננו הורשע בחלופה הפחות חמורה שעניינו הצתה "סתם".

בע"פ 4036/13 מובארכ אמארה נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 5.10.2014), פסקה 6 התייחס בית המשפט העליון למדרגי ביניים של חומרה (מעבר למדרג הנ"ל של החלופות שבסעיף 448(א) רישא וסיפא) שיש בהם כדי להסביר את מנעד הענישה:

"בתוך מדרג זה ניתן להצביע על מדרגי ביניים של חומרה, מה שיכול להסביר את הסיבה לכך שהענישה הנלווית לעבירת ההצתה אינה אחידה ונעה על סקאלה רחבה...הצתה של נכס בנסיבות שאין לחשוש כי ההצתה תתפשט לרכוש אחר; הצתה של נכס שעלולה להתפשט ולפגוע ברכוש אחר; הצתה של נכס שיש בה פוטנציאל לפגיעה בגוף ובנפש; הצתה של נכס בנוכחותו הקרובה והמיידי של אדם, מה שמגביר את פוטנציאל הפגיעה בגוף ובנפש; הצתה שגרמה בפועל לפגיעה בגוף ובנפש על אף שהמצית לא התכוון לכך (מחשבה פלילית של פזיזות); והצתה בכוונה לפגוע בגוף ובנפש כמו במקרה דנן. מובן כי בתוך מדרגי ביניים אלה יש להבחין בין נסיבות שונות לחומרה או לקולא, כמו ערך הרכוש שהוצת או מספר האנשים שעמדו תחת סיכון של פגיעה".

בענייננו חומרת המעשים באה לידי ביטוי בכך שהיה קיים חשש שההצתה תתפשט ותגרום נזק לרכוש נוסף, כפי שבפועל ארע, ואף לא ניתן היה לערוב כי אדם לא יפגע מההצתה. כן ראוי לזכור כי הרכוש שנפגע שימש כמטה לחמו של המתלונן. מאידך כאמור, המבנה שהוצת היה חנות ולא בית מגורים, ההצתה הייתה בשעה בה לא היו אנשים בחנות, ובפועל לא נפגע פיזית אדם ממעשיו של הנאשם.

17. מנעד הענישה בעבירת ההצתה הוא רחב, הגם שככלל יכול הוא רכיב של מאסר בפועל (ראו למשל ע"פ 8659/13 שמעון אלמליח נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 14.5.2014) [להלן: "עניין אלמליח"], פסקה 13 וההפניות שם).

מטבע הדברים הענישה בעבירה שבעניינו היא תלויה נסיבות ה"עושה" לרבות גילו, עברו הפלילי, נסיבותיו האישיות ומצבו הנפשי כמו גם כאמור, בנסיבות ה"מעשה" לרבות אופי המקום שהוצת (מקום הומה אדם או שטח פתוח), האם היה שימוש בחומרי בעירה, הנזק שנגרם, פוטנציאל הנזק והסיכון לבני אדם, המניע לביצוע

העבירה (אידיאולוגי, רומנטי, סכסוך עסקי וכו') התכנון שקדם לביצוע העבירה וכיוצ"ב נסיבות המשפיעות על מידת העונש.

בע"פ 7887/12 **מאיר שאול נ' מדינת ישראל** (פורסם בנבו, 24.4.2013) דחה בית המשפט את ערעורו של נאשם, שהוכר כחולה נפש, שהצית באמצעות בקבוקי פלסטיק אותם מילא בדלק מגרש וגרם לנזק רב לציוד של המתלונן שאוחסן במגרש על רקע סכסוך ביניהם, והותיר על כנו עונש של 30 חודשי מאסר. בערכאה הדינית נקבע מתחם עונש שנע בין 2 ל-4 שנות מאסר.

בע"פ 8125/15 **דימטרי פרוקופנקו נ' מדינת ישראל** (פורסם בנבו, 19.4.2016) דחה בית המשפט העליון את ערעורו של נאשם שהצית את דלת הדירה של שכנתו באמצעות ניירות וקרטונים שאותם הציב בסמוך לדלת הדירה והותיר על כנו עונש של 22 חודשי מאסר. במקרה זה נגרם נזק לחלק העליון של הדלת. הנאשם במקרה זה הורשע בנוסף בעבירת איומים לאחר שהמתלוננת ובתה שישנו באותה עת בדירה התעוררו מריח העשן וכשהמתלוננת פתחה את הדלת הבחינה בנאשם שהחל לאיים עליה.

בע"פ 7139/13 **צקול נ' מדינת ישראל** (פורסם בנבו, 23.1.2014), קיבל בית המשפט העליון את ערעורו של נאשם שהצית חדר באמצעות מצת וסדין בבית לאחר שראה שכל דיירי הבית נמצאים מחוץ למבנה על רקע מצב נפשי קשה והעמיד את עונשו על 21 חודשי מאסר חלף 27 חודשי מאסר שנגזרו עליו בבית משפט קמא (כולל הפעלה של מאסר מותנה שהיה תלוי ועומד כנגדו כ-3 חודשים ירוצו במצטבר לעונש שהוטל עליו). בית המשפט העליון נתן משקל לנסיבות ביצוע העבירה ולנסיבותיו האישיות של הנאשם לרבות למצבו הנפשי ולעובדה כי הוא עצמו נפגע ממעשיו, וקבע כי מתחם העונש ההולם בנסיבות אלו צריך לנוע בין שנה לשלוש שנות מאסר.

בעניין אלמליח נדחה ערעורו של נאשם אשר הצית נגריה לאחר שהצטייד במיכל פלסטיק שהכיל חומר דליק על רקע סכסוך כספי בעקבות פיטורים, ועונש של 18 חודשי מאסר בפועל נותר על כנו. במקרה זה בית המשפט המחוזי קבע מתחם עונש הולם שנע בין 15-30 חודשי מאסר. יצוין, כי באותו מקרה השריפה כובתה על-ידי עובר אורח ודובר בנאשם בעל עבר פלילי שלא היה בעל מצב רפואי מורכב כמו זה של הנאשם בעניינו. מאידך, באותו מקרה דובר בנאשם שעבר הליך גמילה והחזיק בהמלצה טיפולית של שירות המבחן.

בעניין פדר נדון עניינו של נאשם אשר הצית חנות מסיבה לא ברורה ובדרך לא ברורה וכתוצאה מכך החנות נשרפה כליל ונגרם נזק שהוערך ב-100,000 ₪. לאותו נאשם היה עבר פלילי והמלצת שירות המבחן בעניינו הייתה שלילית. לאותו נאשם לא היו נסיבות אישיות חריגות כמו לנאשם שבעניינו. בית המשפט המחוזי קבע מתחם עונש הולם שנע בין 9-24 חודשי מאסר והטיל על הנאשם 12 חודשי מאסר. ערעור המאשימה על קולת העונש התקבל ועונשו של הנאשם הועמד על 18 חודשי מאסר, ואולם בית המשפט העליון הדגיש גם זאת:

"...מעין בפסיקה עולה כי טווחי הענישה שנקבעו בפועל בעבירות הצתה לסוגיהן אינם אחידים, הואיל ובמסגרת שיקולי הענישה על בית המשפט לתת דעתו, בין היתר,

לתוצאות המעשה, לפוטנציאל הסיכון לחיי אדם ולרכוש הגלום במעשה ההצתה, לתכנון המוקדם ולעברו הפלילי של מבצע העבירה במקרה הקונקרטי... אולם, נראה כי במהלך השנים האחרונות מסתמנת מגמת החמרה מסוימת ברמת הענישה ובית משפט זה אף הביע דעתו לאחרונה בדבר הצורך בהחמרה שכזו לאור השיקולים שהוזכרו מעלה... יחד עם זאת, בנסיבות מיוחדות מצא בית המשפט להשית עונשים קלים יותר ממדיניות הענישה הנהוגה. זאת, מאחר וקיימת הבחנה בין הצתה אחת לאחרת ולא מן הנמנע שהעונשים שיושטו בגין אותה עבירה יהיו שונים בהתאם לשונות נסיבות ביצוע העבירה ומבצעה [ראו למשל: עניין סורי; ע"פ 1727/14 מימון נ' מדינת ישראל [פורסם בנבו] (6.1.2015) פסקה 9; ע"פ 4036/13 אמרה נ' מדינת ישראל, [פורסם בנבו] פסקה 6 (5.10.2014)] (פסקה 9).

מטבע הדברים צרפו הצדדים פסיקה התומכת בעמדתם העונשית. להלן אתיחס למקרים בהם הנסיבות היו דומות לנסיבות המקרה שבענייננו.

כך למשל **צרפה המאשימה** את:

ע"פ 60/12 **חיים עמר נ' מדינת ישראל** (פורסם בנבו, 7.11.2012) דחה בית השפט העליון את ערעורו של נאשם שהורשע בהצתת בית העסק בו עבד כשכיר לאחר שקיבל מכתב פיטורין והותיר על כנו עונש של 4 שנות מאסר. במקרה זה ניהל הנאשם משפט הוכחות, הצית את בית העסק במספר מוקדים והיה בעל עבר פלילי. אף נסיבות אישיות חריגות כמו אלו הקיימות אצל הנאשם בענייננו, לא היו באותו מקרה לנאשם;

ע"פ 1951-14 **באבי מקונן נ' מדינת ישראל** (פורסם בנבו, 5.2.2015) דחה בית המשפט העליון את ערעורו של נאשם שהורשע בהצתת חנות התבלינים שבבעלות המתלון בשל אמירה מעליבה שאמר לו המתלון במהלך סכסוך שפרץ בין הנאשם לבין אחרים, והותיר על כנו עונש של 30 חודשי מאסר. אף במקרה זה לא דובר בנאשם בעל בעיות נפשיות או אישיות חריגות כבענייננו;

בת"פ (מחוזי-ב"ש) 53434-11-20 **מדינת ישראל נ' לב זאיקובסקי** (פורסם באתר בתי המשפט, 09.06.2021) גזר בית המשפט על נאשם עונש של 36 חודשי מאסר. במקרה זה הנאשם שילח אש בחנות של רשת חנויות מסוימת אך בשל כך שבחנות אחרת של אותה רשת סירבו למכור לו אלכוהול בהקפה. הנאשם השליך בקבוק תבערה אל עבר החנות לאחר שהורה למוכר בחנות לצאת ממנה, וכתוצאה מכך האש כילתה את תכולת החנות שהוערכה בשווי של 25,000 ₪.

גם במקרה זה לא היו לנאשם נסיבות אישיות - רפואיות חריגות כמו אלו של הנאשם.

ב"כ הנאשם צרף מצדו, בין היתר, את:

בע"פ 700/20 **מוראד אבו שקארה נ' מדינת ישראל** (פורסם בנבו, 21.7.2020), בית המשפט העליון דחה את

ערעורו של נאשם שהצית "קיוסק" באישון לילה באמצעות שפיכת בנזין על חלון ה"קיוסק" וזאת לאחר שהותקף קודם לכן על-ידי אדם שזהותו אינה ידועה בתחום שטח ה"קיוסק". למקום לא נגרם נזק רב ובית המשפט העליון הותיר על כנו עונש של 12 חודשי מאסר.

דא עקא, שבאותו מקרה צוין כי הנאשם הוכה בסמוך לפני הארוע באזור ההצתה ולא נגרם כתוצאה מההצתה נזק רב לרכוש, נתונים שלא מתקיימים בענייננו. עוד הוסיף בית המשפט העליון כי מדובר בענישה מקלה. לצד זאת, לא צוין כי לנאשם נסיבות אישיות חריגות כמו של הנאשם בענייננו;

ע"פ 4910/16 **מאיר אליעזר אבני נ' מדינת ישראל** (פורסם בנבו, 5.4.2017) בו נדחה ערעורו של הנאשם שהורשע בעבירות הצתה, גניבה וקשירת קשר לפשע ועבירות סמים ואשר נדון ל-14 חודשי מאסר. במקרה זה הנאשם הצית חנות בגדים של המתלון על רקע ויכוח שהיה למתלון באותו יום עם חברתו של הנאשם. הנאשם הסתייע באחר ובבקבוק תבערה וכתוצאה מההצתה נגרם נזק בהיקף של עשרות אלפי שקלים.

עוד צוין כי תוך כדי ההצתה הנאשם גנב מספר פרטי לבוש ואף החזיק קנבוס בביתו לצריכה עצמית וגידל עציץ קנבוס במשקל חצי גרם. להבדיל מענייננו, באותו מקרה הייתה המלצה חיובית-טיפולית של שירות המבחן לעבודות שירות (הגם שהטיפול היה בתחילתו) והיה מדובר בנאשם בגיר-צעיר.

מאידך, בענייננו הנאשם לא הורשע בעבירות הנלוות, ולאותו נאשם לא היו נסיבות אישיות דומות לאלו של הנאשם דנן;

ת"פ (מחוזי-מרכז-לוד) 41307-03-20 **מדינת ישראל נ' עופר הוכברג** (פורסם באתר בתי המשפט, 4.5.2021) בו הוטל על נאשם עונש של 20 חודשי מאסר לאחר שהצית חנות במרכז העיר בשעת בוקר מוקדמת.

כתוצאה מההצתה נגרם נזק רב לחלק הפנימי והחיצוני של החנות ולסחורה שהייתה בה שהוערכה בסך של כ-14,000 ₪. גם במקרה זה אובחן הנאשם כמי שסובל מהפרעה דו-קוטבית לצד פוסט טראומה, הפרעת אישיות ופגיעה אורגנית. לנאשם זה, להבדיל מהנאשם שבענייננו, היו 6 הרשעות קודמות. גם בעניינו של אותו נאשם הייתה הערכה של מסוכנות מצד שירות המבחן, ושירות המבחן לא בא בהמלצה טיפולית.

במקרה זה בית המשפט המחוזי קבע כי אף שאין קרבה לסייג לאחריות פלילית יש למצבו הנפשי של הנאשם השפעה על קביעת מתחם העונש ההולם.

אציין, כי עיינתי בפסיקה נוספת אליה הפנה ב"כ הנאשם אך זו עסקה בנסיבות שונות דוגמת הצתת רכב או בנסיבות בהן היו הליכי שיקום של הנאשמים או ששאלה של עקרון אחידות הענישה אל מול נאשם שותף עמדה על הפרק.

חריגה ממתחם העונש ההולם

18. כאמור, ב"כ הנאשם עתר לחרוג ממתחם העונש ההולם משילוב של מספר טעמים. האחד, בשל קרבה לסייג אי שפיות הדעת; השני, מטעמי שיקום; והשלישי, משיקולי צדק בשל מצבו הבריאותי הכללי של הנאשם.

קרבה לסייג אחריות פלילית

19. סבורני כי עניינו של הנאשם אינו מתאים להיכנס תחת צילה של הנסיבה המקלה של "קרבה לסייג לאחריות הפלילית".

ראשית, בהיבט הדיוני, הנאשם הודה בכתב אישום מתוקן במסגרת הסדר טיעון. לא בכתב האישום המתוקן ולא בטופס הסדר הטיעון צוין כי הנאשם יוכל להעלות טענה זו של קרבה לסייג. טענה של קרבה לסייג היא נסיבה הקשורה בביצוע העבירה וככלל עליה להיות מעוגנת בעובדות כתב האישום המתוקן שגובש במסגרת הסדר הטיעון כמו כל יתר הנסיבות הקשורות בביצוע העבירה. משלא נעשה הדבר, ולא הוסכם כי הנאשם יוכל להעלות טענה זו, ככלל, ובהתאם למשטר סעיף 40' לחוק העונשין, אין מקום להתיר פתיחת חזית זו במסגרת הטיעון לעונש.

שנית, בהיבט המהותי, בשתי חוות הדעת של הפסיכיאטר המחוזי שהוגשו לעיוני נמצא הנאשם אחראי למעשיו וכשיר לעמוד לדין. בבדיקה פסיכיאטרית בסמוך לאירוע לא נמצאה עדות למצב פסיכוטי פעיל או אפקטיבי מג'ורי. מכל מקום בחוות הדעת שהוגשו לא קיימת קביעה היכולה לבסס קרבה לסייג, כאשר הנאשם מצדו לא הביא כל חוות דעת לבסס טענתו זו. למותר לציין, כי לא די שנאשם יהיה חולה בנפשו כדי לבסס טענה של קרבה לסייג שאחרת טענת הגנה זו תהיה כמעט חסרת גבולות ונדמה כי לא לכך כיוון המחוקק.

מעבר לכל האמור, לנסיבה של קרבה לסייג לאחריות פלילית פוטנציאל להשליך על גבולות מתחם העונש ההולם ועל פניו אין בה כדי להצדיק חריגה ממתחם העונש ההולם.

חרף כל האמור, ואף שהנאשם נמצא אחראי למעשיו ולא קיימת בעניינו קרבה לסייג של אי שפיות הדעת, מצאתי לתת משקל מה למצבו הנפשי כפי שבא לידי ביטוי במסמכים שהוצגו.

בענייננו, למצבו הנפשי של הנאשם צריכה להיות השלכה גם על קביעת מתחם העונש ההולם.

אף שמצבו הנפשי של הנאשם לא השליך באופן ישיר על מעשיו אין להתעלם מכך שאלו נעשו על רקע מצבו הנפשי. כזכור, מדובר בנאשם הסובל מהפרעה דו-קוטבית ודכאון מג'ורי. כפועל יוצא מכך, **סבורני שמידת האשם של הנאשם הייתה מופחתת במידת מה**. תימוכין לכך ניתן למצוא במסלול חייו של הנאשם ותפקודו לאורך השנים, שהיו תקינים ונורמטיביים ללא עבר פלילי, תוך יציבות תעסוקתית, קשרי חברה תקינים וללא דפוסי התנהגות עבריינית. זאת עד למשבר הנפשי אליו נקלע הנאשם לפני מספר שנים, משבר שהביא אותו לדיכאון, סגירות חברתית, הסתגרות בבית וחוסר יכולת לצאת לעבודה. על רקע מצב זה עבר הנאשם את העבירה. על כך גם ניתן ללמוד מהפליאה שהביע המתלונן ממעשיו של הנאשם ומעיתויים (כעולה מדברי אשתו לשירות המבחן). כידוע, בענישה יש לשמור על הלימה חומרת מעשה העבירה בנסיבותיו ו**מידת אשמו של הנאשם** ובין סוג ומידת העונש המוטל עליו" (סעיף 40ב לחוק העונשין).

שיקולי שיקום

20. שיקולי שיקום עשויים להצדיק חריגה לקולה ממתחם העונש ההולם (סעיף 40ד לחוק העונשין). חרף המוטיבציה שגילה הנאשם להשתלב בהליך טיפולי לא מצאתי לקבל את עתירת בא-כוחו לחרוג ממתחם העונש ההולם משיקולי שיקום. אין די בהבעת מוטיבציה כדי לקבוע שמתקיימים שיקולי שיקום המצדיקים חריגה ממתחם העונש ההולם. יש צורך להראות שהנאשם אכן שוקם בפועל לאחר שסיים תכנית טיפולית או שקיימים סיכויים של ממש שזה ישתקם, אך על אלו ניתן ללמוד לאחר השתלבות, אף אם לא מלאה, בהליכי טיפול ושיקום.

עניינו של הנאשם נדחה למשך תקופה ארוכה בין היתר לבקשת שירות מבחן לצורך שילובו של הנאשם בהליך טיפולי, דבר שלא הסתייע בעיקר בשל מצבו הרפואי. בסופו של יום הנאשם לא השתלב בהליך טיפולי-שיקומי ומידת הסיכון הנשקפת ממנו לא פחתה.

כאמור, שירות המבחן התרשם כי נשקפת מהנאשם מסוכנות להישנות ביצוע עבירות, כי הנאשם אינו מגלה אמפטיה כלפי המתלונן וכי קיים פער בין תפיסתו העצמית החיובית לבין אופן התנהלותו בביצוע העבירה.

כאן המקום לציין כי לא מצאתי לקבל את עתירתו החלופית של ב"כ הנאשם להמשיך ולדחות את הדיון בעניינו עד לשילובו של הנאשם בהליך טיפולי. סבורני כי חלפה תקופה ממושכת של ניסיונות שלא צלחו לשלב בהליך טיפולי ובתסקירו המסכם של שירות המבחן ציין זה כי אין הוא רואה טעם בהמשך הקשר עם הנאשם. לא למותר לציין, כי אין גם צפי הנראה לעין בו מצבו הרפואי של הנאשם ישתפר כך שיוכל להשתלב בהליכי טיפול.

חריגה ממתחם העונש ההולם משיקולי צדק

21. כידוע, בחוק העונשין הוכרה האפשרות לחרוג ממתחם העונש ההולם לחומרה מקום בו הדבר נדרש לשם הגנה על שלום הציבור (סעיף 40ה) ולקולה מקום בו הדבר נדרש מטעמי שיקום (סעיף 40ד). לאחר תיקון 113 לחוק העונשין ניתנה התייחסות בפסיקה ובכתיבה על אודות הקשיים הכרוכים באפשרות של חריגה לקולה ממתחם עונש הולם אך מטעמי שיקום.

האפשרות לחרוג לקולה ממתחם העונש ההולם מטעמי צדק הוכרה בפסיקה בע"פ 5669/14 אורי לופליאנסקי נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 29.12.2015) (להלן: "עניין לופליאנסקי"), פסקאות 217-225 שם קבע בית המשפט העליון כי:

"להשקפתי, עקרון המידתיות בענישה, שעקבותיו ניכרים לא אחת באופן שבו הותווה שיקול הדעת השיפוטי בקביעת העונש במסגרת התיקון, על השלבים השונים הקבועים בו, צריך להנחותנו גם באותם מקרים חריגים וקיצוניים שבהם ראוי יהיה - בגדר הדין הקיים וכל עוד לא שונה - לחרוג ממתחם הענישה נוכח שיקולי צדק...".

אפשרות זו של חריגה ממתחם העונש ההולם לקולה שלא על-פי העילה המנויה בחוק היא לא מובנת מאליה ואולם כפי שהובהר בעניין לופליאנסקי (פסקה 218) היא נדרשת כנגזרת מפיתוח פסיקתי של דבר החקיקה וכדי ליישם את עקרון המידתיות בענישה, ואולם על השימוש באפשרות זו להיעשות בזירות הנדרשת ובמשורה.

בעניין לופליאנסקי (פסקה 219) הפנה בית המשפט העליון לתזכיר חוק אשר ביקש לעגן את האפשרות לחרוג ממתחם העונש ההולם מטעמי צדק.

לפי החלופה הראשונה שהוצעה בתזכיר שהוזכר "כאשר הפגיעה של העונש בנאשם, בשל מצבו הבריאותי החריג או גילו המתקדם, עשויה להיות קשה במיוחד", נכון יהיה לבחון חריגה ממתחם העונש ההולם.

בית המשפט העליון קרא למחוקק לתקן את התיקון, אך הוסיף כי:

"כאמור, לעת הזו מדובר בתזכיר חוק בלבד, ולשונו של חוק העונשין היום - שונה. עד אשר יהפוך התזכיר לחוק, יהא הדין הפסוק אמת המידה המנחה בעניין זה. בשולי הדברים יובהר כי הכרעתנו במקרה זה ממוקדת בקטגוריה שבה ענישה מאחורי סורג ובריח עלולה לקצר בצורה ניכרת את תוחלת חייו של נאשם... ככל שלא יותווה הסדר מפורט לחריגה מן המתחם בחקיקה ראשית - הנחתי היא כי פסיקתנו תוסיף נדבכים נוספים להלכה זו...

לא ניתן לסיים דיוננו מבלי להפנות למחוקק קריאה לשקול שינוי חקיקתי בהקשר הנדון. המצב הנורמטיבי הקיים אינו רצוי. לגבי הסוגיה שהרחבנו עליה בדברים נאמר, ובצדק, כי היא זו "שמעוררת את הקשיים המשפטיים המשמעותיים ביותר והיא שגורמת ללבטים יותר מכל סוגיה אחרת בשלב גזירת הדין עקב התיקון" (ליבדרו, בעמ' 4). יטיב המחוקק אם יפעל להסדרת הסוגיה על דרך תיקון לחוק" (פסקאות 220,225).

כאמור, גם בכתיבה הייתה קריאה דומה, וראו בין היתר מאמרי "חריגה ממתחם העונש ההולם מטעמי צדק", הסיגור 197-8, 4.

מאז ניתן פסק הדין בעניין לופליאנסקי הוגשה הצעת חוק ממשלתית בעניין (הצעות חוק הממשלה 1052, הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 128) (הבניית שיקול הדעת השיפוטי בענישה), התשע"ו - 2016, 1078 במסגרתה הוצע להוסיף את סעיף 40א(1)(א) ולפיו:

"על אף האמור בסעיף 40א, רשאי בית המשפט לקבוע את עונשו של הנאשם בחריגה ממתחם העונש ההולם, אם מצא כי מתקיימת נסיבה מיוחדת ויוצאת דופן שאינה קשורה בביצוע העבירה, הנסיבות כמפורט להלן, המצדיקה חריגה ממתחם העונש ההולם כדי למנוע עיוות דין: (1) הפגיעה של העונש בנאשם עלולה להיות קשה במיוחד בשל מצבו הבריאותי החריג; (2); (3); (4);".

בשלב זה התיקון שהוצע טרם עוגן עלי חוק והעילה נותרה עילה פסיקתית, וככזו מחייבת היא נקיטת זירות ובחינה

קפדנית של המקרה בטרם ייעשה בה שימוש.

בעניינו מצבו הבריאותי של הנאשם הוא חריג. מעיון במסמכים הרפואיים עולה תמונה עגומה של נאשם הסובל מרמת תפקוד נמוכה בשל בעיות בטווח רחב של תחומים שהביאו אותו לאשפוזים רבים במוסדות שונים. כך עולה כי הנאשם סובל מסכרת מבוגרים שהביאה לכריתה של חלק מכף רגלו תוך שצוין כי הוא עתיד לעבור אירוע כירורגי נוסף של כריתה בכך רגלו; כי הוא סובל מבעיות קרדיולוגיות בעטין עבר מספר צנתורים, עבר ניתוח מעקפים וסובל מתפקוד נמוך וחמור של החדר השמאלי של הלב; כי הוא סובל מלחץ דם גבוה, מאי ספיקה של הכליות ואף עבר שבץ מוחי.

אמנם, הנאשם סבל מחלק מהבעיות הרפואיות שהוזכרו גם בתקופה שקדמה לביצוע העבירה אך לא ניתן להתעלם מההתדרדרות במצבו הבריאותי של הנאשם לאחר ביצוע העבירה, התדרדרות שהובילה לאשפוזים רבים, לרבות במוסדות סיעודיים עד כדי פגיעה ממשית בתפקודו הכללי.

על כל אלה יש לתת את הדעת למצבו הנפשי המורכב מאוד של הנאשם.

כזכור, אמו של הנאשם שהעידה לעונש תיארה אותו כ"שבר כלי".

תמונת הנאשם שדיבר לבית המשפט כשהוא ישוב בכסא גלגלים, ונמסר שהוא לבוש בחיתול, לא הייתה רחוקה מתיאור האם את מצב בנה.

סבורני כי השילוב החריג בין מצבו הפיזי-רפואי של הנאשם לבין מצבו הנפשי ולנסיבות חייו האישיות המורכבות מצדיק שימוש **מסוים** בעילה הפסיקתית של חריגה ממתחם העונש ההולם לקולה.

זאת, לנוכח מסקנתי לפיה מאסר ממושך יוביל למצב בו הפגיעה של העונש בנאשם עלולה להיות קשה במיוחד בשל מצבו הבריאותי החריג.

בעניין זה של שיקולי הצדק יש לתת את הדעת גם לחוסר יכולתו של הנאשם לעשות שימוש בעילת השיקום לצורך חריגה ממתחם העונש ההולם מטעמים שלא קשורים בו, היינו בשל מוגבלותו הפיזית. האפשרות שהנאשם יכול היה ליהנות מעילה זו היא לא מופרכת בהינתן ההתנהלות הנורמטיבית שלו בעבר, העדר עבר פלילי, הרצון להשתלב בהליך טיפולי והעמדה הראשונית של שירות המבחן לפיה ניתן לשקול בעניינו שילוב בהליכי שיקום.

22. הגם שמצאתי כי מטעמי צדק יש לסטות ממתחם העונש ההולם, סבורני כי אין מקום להימנע כלל מהשתתפות עונש של מאסר בפועל על הנאשם. חומרת מעשיו של הנאשם מחד גיסא והעובדה שמצבו הרפואי איננו חריג באופן קיצוני ביותר (הגם שהוא חריג וקשה מאוד), מאידך גיסא, מצדיקים איזון בדמות חריגה מסוימת ממתחם העונש ההולם.

כשם שהעילה הקבועה בחוק לחריגה, זו של השיקום, אינה בינארית (היינו מאסר או לא מאסר) כך גם העילה הפסיקתית של טעמי צדק אינה בינארית. הדבר גם דומה לסעד הניתן בהגנה מן הצדק שאיננו תמיד סעד מלא של ביטול כתב האישום, כי אם יכול להוביל לסעד חלקי של הקלה בעונש. הוזה אומר, המצב הרפואי החריג, כזה ההופך את הפגיעה של עונש המאסר לקשה במיוחד, לא בהכרח מצדיק את ביטול עונש המאסר, כי אם יכול הוא להצדיק את קיצור תקופת המאסר.

23. מעבר לכל האמור, נתתי משקל לנסיבותיו האישיות-משפחתיות המורכבות האחרות של הנאשם, שבשל צנעת הפרט לא אפרטן במלואן. די אם אציין, כי הנאשם חסר דיור, מתגורר במחסן של בנין מגורים, עבר תאונה וחווה משבר כלכלי שהביא אותו לסגירת העסק שהקים.

בנוסף, נתתי משקל אף תקופה בה שהה הנאשם במעצר (3 חודשים) ולתקופה בה שהה ב"פיקוח אלקטרוני" וב"מעצר בית".

נתתי משקל אף להודאת הנאשם, לחיסכון בזמן השיפוט, לאחריות שלקח ולצער שהביע על מעשיו. כן נתתי שקל לעובדה כי הנאשם נעדר עבר פלילי ותפקד עד לאירוע באופן נורמטיבי יצרני ותקין.

נתתי משקל גם להמלצת שירות המבחן ולאמור בתסקירים שזה הגיש.

מן הצד השני נתתי דעתי לצורך בהרתעת הנאשם, לנוכח המסוכנות הקיימת ובהעדר טיפול במסוכנות זו, כמו גם לצורך בהרתעת הרבים.

בנסיבות העניין, לרבות לנוכח מצבו האישי-כלכלי של הנאשם, והעובדה שבמסגרת ההסדר הסכימו הצדדים שרכבו של הנאשם יחולט לטובת אוצר המדינה, לא מצאתי מקום להטיל עליו גם עונש של קנס לו עתרה המאשימה.

24. לאור כל האמור לעיל, אני גוזר על הנאשם את העונשים הבאים:

א. 12 חודשי מאסר בפועל בניכוי ימי מעצרו.

ב. 12 חודשי מאסר על תנאי, לתקופה של 3 שנים מיום שחרורו מן המאסר, שהנאשם לא יעבור עבירת הצתה או עברת אלימות אחרת מסוג פשע.

ג. פיצוי בסך של 10,000 ₪ למתלונן - ע.ת 1. על הנאשם לשלם הפיצוי בתוך שנה מהיום.

ד. בהתאם להסדר שבין הצדדים, אני מורה על חילוט רכב שברולט לז. 41-247-72 של הנאשם לטובת אוצר המדינה.

זכות ערעור בתוך 45 יום לבית המשפט העליון.

ניתן היום, כ"ב שבט תשפ"ב, 24 ינואר 2022, במעמד הצדדים.